

USE OF ABDURAUUF FITRAT'S CREATIVITY IN FORMATION OF PATRIOTISM IN YOUNG PEOPLE

Raximova Intizor Rustamovna

Spirituality of the mayor of Urgench district

increase the effectiveness of educational work and the state language

compliance with the legislation on

Adviser on issues of education, Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences

Abstract - This study analyzes use of abdurauf fitrat's creativity in formation of patriotism in young people. Educating young people in the spirit of patriotism and protecting them from the negative consequences of the globalization process are topical issues of domestic policy in each country

Keywords: Homeland, patriotism, upbringing, globalization, youth, national mentality, nation, idea

*Сенинг учун ўлмоқ – менинг тириклигимдир.
Абдурауф Фитрат*

Мустақиллик – халқимизнинг асосий қадриятларидан бири бўлиб, эрк ва озодлик сари интилиш, она заминни асраш ҳар бир ватандошимиз томирида жўш уради. Мамлакат тинчлиги ва осоишталигини асраш, ўз умрини Ватан равнақиға камарбаста қилиш таълим-тарбия жараёнинг туб негизида шакллана боради.

Президентимиз Ш.М.Мирзиёев “...ватанпарварлик ҳар бир давлат ҳаётининг маънавий асоси ҳисобланади ва жамиятни ҳар томонлама ривожлантириш борасида энг муҳим сафарбар этувчи куч сифатида намоён бўлади”,- дея таъкидлаган эдилар.

Давлат ва жамиятнинг истикболини таъминлашнинг муҳим омили сифатида ёш авлод қалбида ватанпарварлик туйғусининг шакллана боришида, айниқса, бадиий адабиётнинг аҳамияти бекиёс.

Ватан ва ватанпарварлик туйғуси борасида сўз кетар экан, бошқа мавзулардан фарқли ўлароқ ҳар бир ижодкор учун Ватан ҳақида шеър ёзиш, унинг мадҳини куйлаш шараф ва масъулиятга лиммо-лим жараёндир.

Зеро, ватанни шунчаки севиб, шунчаки кўз-кўз қилиб бўлмайди. Бу ишқ юракнинг туб-тубидан ўзгача сурур, ҳаяжон ва изтиробга, меҳру муҳаббатга қоришиб ич-ичингдан отилади.

Ватанпарварлик ғояси жадидчилик ҳаракати, жадидчилик ғоялари асосида бирлашган барча ўзбек маърифатпарварлари, адабиёт вакиллариининг диққат-эътибор мараказида бўлган. XX аср зиёлиларининг орзу-истаклари она халқини куллик исканжасиданозод этиш, хурликка чиқишини исташ, миллат ва Ватан тараққиётига муносиб улуш қўшиш, юртдошлар изтиробларига ҳамдардлик, элни-юртнижипслаштириш ҳамда эзгу мақсадлар йўлида ватандошлар онги, дунёқараши ва қалб кўзини очишга интилиш юқори ўринни эгаллайди.

Ўзбекистон тарихининг XIX аср охири - XX аср бошларидаги даври тарих зарварақларида мактаб ва маориф, матбуот, адабиёт ва санъат соҳаларида янгиланишни амалга ошириш билан бир қаторда халқнинг маънавий, маданий, маърифий ва ижтимоий ҳаётига ислохотларни кириб келиши билан муҳрланди. Маълумки, “жадид” сўзи “янги”, “янгилик” маъноларини англатади (ЖАДИДЧИЛИК (араб, жадид – янги) — 19-а. охири 20-а. бошида Туркистон, Кавказ, Қрим, Татаристон ҳаётида муҳим аҳамият касб этган ижтимоий-сиёсий, маърифий ҳаракат). XX аср бошларида авж олиб кетган бу ҳаракат маҳаллий аҳоли онгида зулмга сиёсий мустақилликка эришиш учун кураш билан бирга янгиликлар сари интилиш лозимлигини адабиёт, санъат, театр, матбуот орқали кенг тарғиб қила бошлади. Шундай маърифатпарварлардан бири бўлган Абдурауф Фитрат ўз фаолияти давомида матбуот воситасида халқни ўз мустақиллиги учун курашга ундовчи мақолалар,

шехрлар ва сочмалар чоп қила бошлайди. Ватандан йироқда яшаб, юрт соғинчида яшаган Абдурауф Фитрат ижодида ватанпарварлик етакчи мавзулардан саналган.

*“Тонгда тавоф айлагани чиқ – Ватанимдур,
Оҳ-оҳ не Ватан, саждагоҳи жонутанимдур.
Иzzат-шарафим, тинчимуаршимдатўлиной,
Ҳам қиблам, ҳам Каъбаму ва ҳам чаманимдир...”*

Фитрат ўзи муҳаррирлик қилган «Хуррият» (26—85-сонлар) газетаси саҳифаларида эълон этилган уч сочмаси ва бир шеърини «Юрт қайғуси» деб атади. Шу номли биринчи сочмада шоир ёзади: “Эй улуг Турон, арслонлар ўлкаси! Сенга не бўлди? Ҳолинг қалайдир? Нечук кунларга қолдинг? ...Ер юзининг бир неча полволлари бўлган ботир туркларинг қани? Нечун чекиндилар? Нечун кетдилар? Қураш майдонларини ўзгаларга нечун қўйдилар? Нечун...”

Фитратнинг бошқа бир сочмаси “Ётсам тушумда, уйгонсам ёнимда, кўз юмсам миямда, кўз очсам қаришумда мунгли бир хаёл келиб турадур! Бу бир хотун хаёли...” деб бошланади. Бу сўзлар дастлаб ўқувчини хаёлот оламига таъсир кўрсатади. Сочманинг навбатдаги жумлалари юртимиз бошига тушган оғир синовли кунлар, олис ва яқин тарихий даврлар тўғрисида ўзига хос таъсирли сўзлар ёрдамида баён қилинади: “Бир хотунки, эғнида ипакли, лекин йиртиқ ва эски бир кўйлақдан бошқа бир кийим йўқ. Бош-аёғлари ялангоч, тирсакларигача қоп-қора лойқадан ботган, бақирурга товуши, қутилура кучи қолмаган!..”. Ватан тимсоли орқали Она, эзилган ва таҳқирланган халқ борасида айтилган бу фикрлар тан-танамизга наштардай санчилади-ю, тўғри юракка бориб урилади - “Қайғу тутунлари ичра ёғдусиз қолган кўзларинг, у ёш ёмғурларин нечун тўкадир? Зулм занжирлари билан боғланган қўлларинг нечун ҳар ёнга узатиладир, нима тилайсан?.. Оҳ... Билдим... билдим... Англадим! Сен менинг Ватанимсан, Ватанимнинг мунгли хаёлисан”.

Ватан хаёлини мунгли хотин қиёфасида тасаввур этаркан, “золимлар сени кимсасизми кўрдилар? йўқ, сен кимсасиз эмассан. Мана мен бутун борлигим билан сенга кўмак қилурга ҳозир. Мана мен чин кўнгул билан сенинг йўлингда ўлурга рози...”, — дея қалбан исён кўтаради ва кишанлар остида эзилган мазлум халқи-ю, Ватан тақдири ҳақида қайғуради.

Шоир жаҳолат, қолоқлик, илмсизлик, зулмга жавобан миллий бирлик, эрк ва маърифат орқали курашишни афзал санайди. Ушбу фикримизни “Ўғит” шеъридаги қуйидаги мисраларда ифодаланганлигини мисол сифатида келтириб ўтамыз: “Оғир йигит, сенинг гўзал, нурли кўзингда

Бу миллатнинг саодатин, бахтин ўқудим.

Ўйлашингда, туришингда ҳамда ўзунгда

Бу юрт учун қутулишининг борлигин кўрдим.

Турма — югур, тинма — тириш, букилма — юксал,

Хўрлма — кириш, қўрқма — ёпиш, йўрилма — қўзғал...”

Ўзликни англаш, миллий ғурурни сайқал топтириш, миллий онгни ўстириш, аждодларимизнинг ўз эрки, Ватан озодлиги йўлида мустамлакачилик зулмига қарши олиб борган курашлари тарихида жадид адабиёти намоёндалари асарлари аҳамиятга молик. Ёш авлод ота-боболарнинг асрий орзу бўлган истиқлол бизга шундайлигича инъом этилмагани, бунинг учун неча бир жонлар фидо бўлгани, Фитрат мисолида юзлаб маърифатпарварлар ватандошлар қалб кўзини очиш учун қанчалар сара асарлар яратилгани англаб бораркан, эндиликда ворисийлик ҳисси билан Ватан келажаги ўз кафтлари орасида эканлигини теранроқ англай бошлайдилар.

Таълим олувчиларда ягона ватани Ўзбекистон эканлигини англаш, унинг бой тарихидан бохабарлик, фидойилик, эртанги кунга ишонч, ватан муҳофаази-ю ҳимоясига тайёрлик ҳолатларининг кузатилиши ва акс эттирилиши педагоглар ва ота-оналарнинг ватанпарварлик тарбияси йўналишида тўғри йўлдан кетаётганлигини англатади.

Ватанга муҳаббат аслида жимжимадор сўзлар билан эмас, унинг иқболи-ю, истиқболи йўлида олиб бориладиган эзгу амаллар-у, натижаларда исбот қилинади. Дарҳақиқат, ҳар бир инсон ўз ватанини Она тимсолида севиши баробарида эъзозлаши, ривожлантириш учун саъй-ҳаракат қилмоғи, эрк ва озодлигини таъминлашда “лаббай” деб турмоғи лозим. Зеро, Ватанона сингари азиз ва мўътабардир.